

**„TABLELE LEGII PENTRU PREZENTUL ȘI VIITORUL NOSTRU”.
PREDICA MITROPOLITULUI NICOLAE BĂLAN AL ARDEALULUI
LA TÂRNOSIREA CATEDRALEI ÎNCORONĂRII DE LA ALBA IULIA**

JAN NICOLAE

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

**”The Law Tablets for our Present and Future”. Sermon by Metropolitan Nicolae Bălan of
Transylvania at the Consecration of the Coronation Cathedral in Alba Iulia**

ABSTRACT

The sermon of Metropolitan Nicolae Bălan of Transylvania at the consecration of the Coronation church of Alba Iulia on 8 October 1922 is a homiletical document of historical and spiritual value and best expresses the enthusiasm that animated the protagonists of the moment. In fact, Metropolitan Nicolae Bălan had been the main editor of the "Revista Teologică" (Theological Review) and professor of Theology at the Andreian Academy in Sibiu, an authentic Șaguna spirit and promoter of the culture of preaching. The Metropolitan's speech also reflects the relations between Church and State after the unification of 1918, when a Byzantine symphony was being created. Situated between historicism and the theology of history, Metropolitan Bălan's sermon inaugurated and highlighted a privileged place of memory, the Coronation Cathedral (1922), linked to the princely and royal past, and later, it would be he who would call it the Cathedral of Reunification (1948), after the tragic events that took place after the communist regime came to power. The centenary of the Coronation (2022) brings back the prophetic resonance of the words of one of the Metropolitan's sermons and the royal scent of the former cathedral.

Cuvinte-cheie: Catedrala Încoronării, mitropolit Nicolae Bălan, predică, teologia istoriei

Key words: Coronation Cathedral, Metropolitan Nicolae Bălan, sermon, theology of history

Introducere. «Biserica de Încoronare» de la Alba Iulia, cunoscută apoi sub numele de Catedrala Încoronării¹, zidită în timp record de un an și jumătate pe acest loc al memoriei și al concurenței aducerilor aminte, după modelul Bisericii Mari a Curții Domnești din Târgoviște, a fost pregătită ca un spațiu privilegiat al desfășurării unui eveniment istoric grandios menit să pecetluiască în chip regal Unirea de la 1918. Evenimentul Încoronării în sine a fost un prilej de dispute și polemici confesionale². Construirea catedralei de la Alba Iulia s-a făcut în urma unei decizii aprobate de Comisiunea de Încoronare, iar în această catedrală se dorea să aibă loc ungerea regelui de către mitropolitul primat.

1. Catedrala Încoronării. Istorie și har. Zidirea catedralei a început în martie 1921, șantierul acesteia fiind vizitat de regii României în aprilie 1921,

---

¹ Mircea 2017; Botoi 2022.

² Ursu 2022, p. 79-94.

momentele vizitei regale fiind surprinse în fotografiile lui Samoilă Mârza și pomenite în ziarele locale³. Momentul punerii pietrei de temelie a bisericii a avut loc destul de târziu, în aprilie 1922, de protopopul Ion Teculescu la diligențele mitropolitului Nicolae Bălan, după ridicarea edificiului și după așezarea a două din cele trei clopote în clopotniță. Adresa mitropolitului Bălan către protopopul Teculescu a fost publicată de curând de Ioana Rustoiu⁴ și lămurește episodul punerii temeliei catedralei:

„Preaonorate Domnule Protopop,
Din cauza împrejurărilor politice, întârziindu-se până acum sfințirea pietrii de la temelia bisericii Catedrale din Alba Iulia, în care va avea loc încoronarea Suveranilor noștri, fiind noi încredințați a îngriji de îndeplinirea acelei slujbe, Te autorizăm pe D-ta a o îndeplini, după ritualul prescris, fără a se aranja din acest incident vreo festivitate mai mare.
Sub % îți transpunem Hrisovul în care vei induce datul așezării și, pus în o cutie masivă, îl vei așeza în locul destinat spre acest scop. Încât vei avea oarecari spese cu această ocaziune, Te poftim a ni le arăta, să ți le restituim.
Despre cele îndeplinite Te poftim a ne raporta.
Sibiu, 23 Faur 1922. Arhiepiscop și mitrop. Nicolae”⁵.

Protopopul s-a conformat ordinului⁶, iar pe versoul adresei a notat:

„Raportez că am îndeplinit slujba promisă la punerea pietrei fundamentale de la Biserica Încoronării în ziua de 1/14 aprilie 1922 (Vinerea patimilor) de față fiind d. General Glodeanu, D[I] C. Velican, prefect, Dr. A Sava, primar, și alții. Tot atunci am sfințit și cele 2 clopote (al treilea va veni ulterior).
9/22 Aprilie 1922. I. Teculescu, prot[opop].”⁷

Presă locală, foarte atentă la lucrările dedicate încoronării care se desfășurau în oraș, a amintit acest moment succint, ziarul *Alba Iulia*, în numărul din 16 aprilie 1922, notând doar: „Vineri, între ora 4 și 5, s-a pus piatra fundamentală a Bisericii de Încoronare în prezența autorităților civile și militare.

³ *Alba Iulia*, an III, nr. 10, 4 septembrie 1921, p. 3; *Alba Iulia*, an III, nr. 29, 1 decembrie 1921, p. 3.

⁴ Rustoiu 2022, p. 95-114.

⁵ SJAAN, fond *Protopopiatul Ortodox Alba Iulia*, acte inventariate, dos. 1/1922, f. 109.

⁶ *Loc. cit.*, f. 485.

⁷ *Loc. cit.*, f. 109^v.

Serviciul divin a fost oficiat de delegatul mitropolitului din Sibiu, pâr. protopop Teculescu”⁸.

Așadar, după obținerea aprobării din partea Comisiei de Încoronare, căreia îi trimisese o copie după „ordinul” mitropolitan, „însoțită de o copie a actului comemorativ ce se va zidi în Biserică” (Hrisov), protopopul de Alba Iulia, Ion Teculescu, a pus piatra de temelie retroactiv în ziua de 1/14 aprilie în după-amiaza zilei de Vinerea Mare a anului 1922.

În ziua de 19 septembrie 1922, a fost anunțat momentul important al sfințirii Bisericii de Încoronare, stabilit pentru data de 8 octombrie 1922. Programul întreg a fost transmis de către mitropolitul Nicolae Bălan:

„Prin prezenta vă încunoștințăm că sfințirea Bisericii de Încoronare se va face din partea noastră în 8.X a.c. n. În scopul acesta vom sosi în 7/X a.c.n. la orele 8 30 m. la Alba Iulia cu trenul prin Vinț, însoțit de 2 episcopi cu suitele lor – cam 15-20 de persoane –, precum și cu corul seminarial constător din 70-80 de persoane. Vă rugăm să aduceți acestea la cunoștința D-lui inginer Ștefănescu, președintele comisiei de încoronare de la Alba Iulia, și împreună cu dânsul să luați măsurile convenite pentru încvartiruirea Noastră, precum și a coriștilor. Te rugăm ca să aduci aceasta la cunoștința tuturor autorităților, armatei și confesiunilor, invitându-i să participe la această solemnitate. Te rugăm, totodată, ca să iei dispozițiile de lipsă ca să participe la acest act solemn cât mai mulți preoți și popor din împrejurimile orașului, ca să fie o manifestare impunătoare și demnă la această ocazie rară – în cetatea Marelui Mihai. Despre eventualele dispoziții ce ar mai fi de luat – Vă vom aviza ulterior. Cu binecuvântare arhierescă – de tot binevoitoriu, Sibiu, 19/X 1922. Nicolae. Arhiepiscop și mitropolit”⁹.

De asemenea, de protocolul primirii mitropolitului s-a ocupat episcopul Clujului, Nicolae Ivan, prin corespondența cu același protopop Ioan Teculescu:

„[...] Î.P.S Sa sosește Sâmbătă în 7 Octobrie cu trenul de 8 oare dimineața dinspre Vințul de Jos în gara Alba Iulia unde îi vei eși întru întâmpinare cu frunțașii parohiilor din oraș și Maieri și o delegație de circa 5-6 preoți din apropiere. Subsemnatul voiu sosi în aceeași zi la Alba Iulia cu trenul de 9 dimineața ce vine dinspre Teiuș, eventual, și mai verosimil, cu automobilul dinspre Teiuș,

⁸ *Alba Iulia*, an IV, nr. 22, 16 aprilie 1922, p. 4.

⁹ SJAAN, fond *Protopopiatul Ortodox Alba Iulia*, acte inventariate, dos. 1/1922, f. 374.

între oarele 3-4 după-prânz. Despre acesta vei primi aviz până Vineri în 6 Octombrie. Pentru încuadrarea I.P.S. Sale și a întregii suite, vei lua dispozițiunile necesare în conțelegere cu factorii de la administrație, eventual cu comitetul aranjor al festivităților de încoronare. Eu am primit invitarea deputatului sinodal și congresual Dl. Ioan Pop și voiu descinde în casele acestui fruntaș al bisericii noastre”¹⁰.

Așadar, la ceremonia de sfințire a catedralei s-au implicat comunitățile din preajma orașului Alba Iulia, dar și din alte părți, unde presa locală și națională a transmis informații bogate¹¹ despre eveniment, fără să publice imagini/fotografii de la fața locului: „La orele 8 și un sfert un cortegi cu adevărat impozant a pornit de la biserica ortodoxă trecând prin Cetate, a ajuns, după o oră de mers, la Catedrală. În fruntea cortegiului se aflau mitropoliții Bălan al Sibiului și Pimen al Moldovei, episcopul Gurie al Basarabiei, episcopii Bartolomeu al Argeșului și Nicolae Ivan al Clujului și peste 100 de preoți din Sibiu, Alba Iulia și împrejurimi”¹². În alte locuri se spune despre un sobor mai mic, probabil cel al slujitorilor implicați direct, pe lângă arhierii: 24 de preoți și 4 diaconi¹³.

Momentul sfințirii Bisericii Încoronării apare consemnat și într-o serie de cronici parohiale, precum *Cronica Parohiei Ortodoxe din Deal* (Pr. Nicolae Dura) și *Cronica/Condica Parohiei Ortodoxe Pâclișa* (Pr. Nicolae Cado), prezentate în detaliu de Ioana Rustoiu¹⁴.

Sub presiunea și febra pregătirilor pentru Încoronare, momentul târnosirii și inaugurării catedralei destinate Încoronării a trecut cumva mai puțin mediatizat, mai ales în ceea ce privește imaginile de la fața locului. Singurele fotografii care au immortalizat slujba de sfințire au fost realizate și publicate de o revistă franțuzească, săptămânalul francez *Le Monde Illustré* din 21 octombrie 1922, care completează cu imagini articolul intitulat „La benediction solennelle de la Cathedrale d’Alba-Julia”, fiind regăsite în preajma Centenarului Încoronării din anul 2022. Cu atât mai mult are valoare ilustrativă predica festivă rostită cu acel prilej solemn de mitropolitul gazdă, Nicolae Bălan¹⁵, care a slujit împreună cu mitropolitul Pimen Georgescu al Moldovei, episcopii Gurie Grosu al Basarabiei, Vartolomeu Stănescu al Argeșului, Nicolae Ivan al Clujului, un

¹⁰ *Loc. cit.*, f. 378.

¹¹ *Foaia diecezană*, Caransebeș, nr. 39, 25 septembrie/8 octombrie 1922, p. 6; *Lumina satelor*, Sibiu, an I, nr. 40, 15 octombrie 1922, p. 2.

¹² *Foaia diecezană*, Caransebeș, nr. 40, 2 octombrie/15 octombrie 1922, p. 4.

¹³ *Foaia poporului*, Sibiu, nr. 41, 15 octombrie 1922, p. 4.

¹⁴ Rustoiu 2022, p. 108-109.

¹⁵ Cherescu 2001.

sobor de peste 100 de preoți¹⁶, elita politică și administrativă: miniștri, senatori, deputați, prefecți de poliție, oficialități locale. Răspunsurile liturgice au fost date de Corul Catedralei Mitropolitane din Sibiu și Corul Școlii Normale din Sibiu, dirijate de Timotei Popovici.

În anul 1922, Catedrala Încoronării a fost sfințită, primind, pe lângă hramul vechii Mitropolii, „Sfânta Treime”, și hramul „Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil”, în memoria voievodului Mihai Viteazul. Rostirea solemnă din ziua de grație 25 septembrie/8 octombrie 1922 are valoarea unui document istoric și spiritual și exprimă cel mai bine entuziasmul care-i anima pe protagoniștii momentului. De altfel, mitropolitul Nicolae Bălan fusese în calitate de redactor principal al *Revistei Teologice* și dascăl de Teologie al Academiei Andreiene de la Sibiu, un autentic spirit șagunian și promotor al culturii predicii¹⁷. Pe de altă parte, discursul mitropolitan oglindește cumva și relațiile dintre Biserică și Stat¹⁸ după momentul Unirii de la 1918, atunci când se creiona o simfonie de sorginte bizantină în aceste raporturi.

2. Alba Iulia, Ierusalim și Sion românesc. Mottoul ales de predicator din cea de a treia Carte a Regilor 6, 12-13 exprimă cu tărie și încredere existența unui legământ între Dumnezeu cel viu și neamul românesc:

„Pentru casa aceasta care tu zidești, de vei umbla întru poruncile mele și vei face judecățile mele... voi a întări cu tine cuvântul meu... și nu voi părăsi pe poporul meu” (Cartea III a Împăraților 6, 12-13).

Mitropolitul Nicolae se pune pe sine în postura regelui Solomon la isprăvirea Templului, unde, de la amvon, cuvintele cele mai potrivite sunt cuvintele unei rugăciuni pătrunzătoare de mulțumire:

„Împăratul Solomon, isprăvind zidirea templului celui «care e din Ierusalim, s'a urcat pe amvonul lui, a îngenunchiat cu smerenie înaintea a toată adunarea poporului și, întinzându-și mâinile spre cer, și-a revărsat în cuvinte pătrunzătoare către Dumnezeu prinosul inimii sale.» Cu astfel de simțeminte însoțim și noi sărbătoarea sfințirii acestui Sion al neamului românesc și, din adâncul inimilor noastre, dăm laudă și mulțumită lui Dumnezeu, că ne-a învrednicit să ajungem marea zi de astăzi. Căci ceea ce a fost Ierusalimul și templul dintr-însul pentru poporul Legii Vechi, aceea este această

---

¹⁶ Rustoiu 2022, p. 95-114.

¹⁷ Necula 2017, p. 1-18; Comșa 1921; Erdei 2001.

¹⁸ Trîncă 2016.

veche cetate a Albei Iulii și această sfântă casă a măririi pentru poporul nostru românesc”¹⁹.

Partea evhologică din debutul acestei predici solemne se înscrie în tradiția bizantină a rugăciunii amvonului²⁰, unde avea loc intersecția între Biserică și cetate, între Legământ și polis, între vestirile teologice și cele politice. Bună Vestirea care se aduce acum adunării festive de la Alba Iulia este eliberarea/salvarea/mântuirea neamului românesc din robia lui seculară/istorică prin jertfă, încheiată în momentul 1 Decembrie 1918, pecetluită acum prin sfințirea locului pentru pregătirea Încoronării regilor:

„Ba aici e chiar mai mult decât acolo. Pentru că templul, cu toată strălucirea lui, nu eră decât umbra celor viitoare – aici însă e Hristos însuși, cu darurile Lui; acolo eră numai casa făgăduinței și a așteptării – **aici e biserica mântuirii împlinite: a mântuirii sufletelor prin jertfa de pe Golgota și, prin pilda ei, a mântuirii unui neam din robia sa seculară, pe urma suferințelor și jertfelor fără seamăn ce le-a îndurat până în clipa în care și-a văzut înfăptuit idealul unității sale naționale**”²¹.

Pronia lui Dumnezeu a rezervat un rol special cetății de mucenicie și lumină de la Alba Iulia, așezată în centrul simbolic și vital al Transilvaniei și al României Mari, purtând vigoarea și puterea de rezistență a civilizației noastre romanice în fața terorii istoriei:

„Pământul care poartă temeliiile acestei biserici e sfințit prin amintiri și tradiții scumpe fiecărei inimi românești. Această cetate a Albei-Iulii, așezată în inima Ardealului, la încrucișarea căilor cari ca niște artere vii se ramifică în spre toate văile și câmpiile lui, a fost sortită delă început să aibă un rol hotărâtor în destinele neamului nostru. Așezările închegate ale elementului nostru purtător de civilizație romană în aceste părți le-au dat strămoșilor noștri celor mai îndepărtați puțința să reziste tuturor intemperțiilor cari s’au deslănțuit asupra lor și în vârtejul cărora păstrându-și nealterată ființa, și au afirmat cu statornicie dreptul la vieață și la un viitor pe acest colț de pământ”²².

---

¹⁹ Bălan 1922, p. 301-306.

²⁰ Rugăciuni 2017.

²¹ Bălan 1922, p. 301-306.

²² *Ibidem*.

3. Mitropolia de la Alba Iulia, chivot al legii românești. Pe urmele istoricului Nicolae Iorga, mitropolitul Nicolae Bălan prezintă Mitropolia de la Alba Iulia ca pe cel mai sfânt, trainic și luminos așezământ al românilor, numindu-l explicit drept chivot al legii românești și loc al memoriei noastre culturale și al îngemănărilor credinței cu îndemnul iubirii de limbă și neam, cu referire concretă în primul rând la mitropolitul Simion Ștefan, editorul moral al Noului Testament de la Bălgrad, prima ediție în limba română, tipărită în contextul favorabil propovăduirii *Evangheliei* în limbile vernaculare cultivat de principii calvini ai Transilvaniei, după cum știm, cu avantajele și dezavantajele survenite atunci:

„Iar când valul cutropitor al năvălirilor s’a domolit și rânduieli de vieață mai pașnică au prins a se arăta, în această cetate a fost așezat, din vremuri neștiute, **sicriul legii ortodoxe și scaunul mitropoliților românești ai Ardealului**. Delă altarul lor, pe lângă lumina credinții mântuitoare, s’a desprins îndemnul iubirii de limbă și neam, și razele nădejzii în sosirea unor zile mai bune s’au pogorât în sufletul mulțimii care primea cu încredere îndreptările lor. Unul din șirul acelor păstori, cari știau sufletul românesc unul și același dincoace ca și dincolo de Carpați, a pecetluit principiul unității noastre de limbă, simțindu-se dator să dea cuvântul lui Dumnezeu, pe care-l tipărise în această cetate, pe înțelesul tuturor celor de-un sânge și de-o lege”²³.

Predicatorul trece apoi la momentul de glorie efemeră al voievodului Mihai Viteazul de la 1600, potrivit istoriei noastre naționale din perioada romantică a lui Nicolae Bălcescu, al cărui destin s-a îngemănat cu cel al Mitropoliei de la Bălgrad, instituție și biserică, distruse la începutul secolului al XVIII-lea sub presiunile regimului habsburgic:

„Și când prin fulgerarea săbiei biruitoare a Eroului delă Călugăreni și Șelimbăr, sufletul acestui neam s’a cutremurat pentru întâiași dată la vederea frumoasei minuni a unității sale naționale, de aici, din această cetate a Albei-Iulii, stăpâna Voevodul Mihai cuprinsul pământului românesc. În haină nouă de sărbătoare îmbrăcase măritul Voevod lăcașul vechei noastre mitropolii și drum de glorie deschisese pentru toată suflarea românească. Dar și dușmanii cari ne pânneau norocul au înțeles ce însemna această Albă-Iulie a noastră. Ei nu s’au mulțumit să doboare numai capul lui Mihai, ci

---

²³ *Ibidem*.

s'au încumetat să înfigă pumnalul uneltirilor lor în chiar sanctuarul unității noastre de credință, ca să ne spargă rândurile și să ne sfășie sufletul. Astfel, vechea noastră mitropolie a fost desființată, biserica lui Mihai distrusă, prin ademeniri și amare prigoniri s'a pornit vânătoarea pierzătoare de suflete"²⁴.

Predicatorul accentuează puterea modelului oferit istoriei naționale de voievodul unificator, ideea de unitate religioasă și națională comparată cu cămașa/tunica Mântuitorului, adăugând muceniei voievodului Mihai Viteazul figurile muceniei țărănești Horia și Cloșca și icoana eroului moșilor, Avram Iancu:

„Dar forța dușmană a putut distruge numai partea materială a alcătuirilor noastre. Ideea a rămas. Alba-Iulia unității noastre religioase și naționale a rămas închisă în sufletul poporului, care, ca și cămașa necusută a Mântuitorului, s'a păstrat în toată vremea neîmpărțită, și gata la orice jertfe aștepta cu răbdare ceasul izbăvirii. Dar cupa suferințelor încă nu se umpluse. Țărâna aceasta a trebuit să fie stropită și cu jertfa de sânge a lui Horia și Cloșca, muceniei țărâniei noastre care se ridicase împotriva împilatorilor. Și tot între zăbrelele acestei cetăți și-a tors și eroul legendar Avram Iancu durerile desamăgirii”²⁵.

Mitropolitul Nicolae Bălan face acum trecerea de la simbolul istoric Alba Iulia la realitatea politică concretă a Albei Iulia, loc al victoriei și al mărturisirii solemne a unității politice naționale românești după trecerea armatei peste Carpați și proclamarea unirii Transilvaniei cu Regatul României:

„Astfel această Albă-Iulie, acoperită de gloria și de jertfele trecutului ei, a primit, în ochii întregului nostru neam, importanța unui mare simbol: simbolul aspirațiilor noastre la libertate și la unitate națională. Și cu cât apăsarea aici creștea, în altă parte a neamului se pregătea, conștient și stăruitor, ajutorul mântuirii. A fost o grație a Cerului, că la gurile Dunării se găsea, în clipa hotărârilor, statul român organizat și liber. Binecuvântată să fie amintirea tuturor acelora cari și-au împletit înțelepciunea și munca lor în alcătuirile lui, pentru ceasul jertfei celei mari prin care simbolul nostru avea să se facă trup și realitate. Când oștirea țării a

---

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ *Ibidem.*

primit ordinul de plecare, cu Alba-Iulia pe buze, cu Alba-Iulia ca țintă a trecut Carpații, și, cu Alba-Iulia în inimi, vai, atâția fii ai ei și-au dat supremul lor tribut. Iar când dușmanul și-a pierdut puterea și dreptatea noastră sfarmă în bucăți cătușele seculare, atunci am scos Alba Iulia din taina sufletelor noastre, și întregul nostru popor, cu un glas și cu o inimă, a făcut în această cetate mărturisirea solemnă, că vrea să se unească cu frații săi de-un sânge de pretutindeni în statul nostru național”²⁶.

După excursul istoric, predicatorul ajunge să conjuge trecutul cu prezentul, gloria trecutului cu momentul glorios al festivităților Încoronării într-un loc privilegiat în care prin Biserica de Încoronare târnosită se restaurează simbolic vechea Catedrală Mitropolitană a voievodului martir, simbol al unității religioase:

„Ca rod al jertfelor trecutului, ca triumf al luptelor de până aci, ca izbândă a dreptului nostru de stăpânire asupra acestui pământ, Alba-Iulia noastră, strălucind în glorie, va vedea peste câteva zile așezându-se coroana pe capul celui dintâi Rege al tuturor Românilor și al slăvitei noastre Regine. De la acest sfânt altar, zidit pe locul vechei biserici a mitropoliei noastre ortodoxe ardelenene, în care s’au închinat întru dreapta credință strămoșii noștri din cele mai îndepărtate vremuri, Dumnezeuul mării va trimite darul său peste iubiții noștri Suverani și peste tot poporul Său, și – zice Domnul – «Îl voiu încredința pe el în casa mea și întră împărăția lui până în veac și scaunul lui va fi îndreptat până în veac» (I Paralip. 17, 14). Astfel, făcând acest loc de închinare, legătura trecutului cu prezentul se împlinește pentru cei ce am stărui neclățiți întru credința strămoșească, cuvântul Scripturii: «cel ce va răbda până în sfârșit acela se va mântui» (Mat. 10, 22)”²⁷.

4. Virtuțile strămoșești, «tablele legii pentru prezentul și viitorul nostru». Cuvântarea festivă de la sfințirea Catedralei Încoronării, rostită de mitropolitul Nicolae Bălan în ziua de 25 septembrie/8 octombrie 1922, se termină în cheie evhologică, așa cum a și început, și, dacă la început predicatorul se simțea ca Solomon la amvonul Templului, căutând cuvinte de mulțumire potrivite, acum se vede în postura mitropolitului Simion Ștefan, căutând un cuvânt de înțelepciune pe care să-l primească și să-l înțeleagă toți românii, iar

---

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

acest cuvânt este un îndemn de a rămâne în virtuțile întemeietoare, numite explicit „table ale legii românești pentru prezent și viitor”:

„Doamne Dumnezeu, cum să-ți mulțumim pentru facerile Tale de bine, câte ni-ai făcut nouă? Cu smerenie ne proșternem înaintea bunătății Tale și mulțumită îți aducem pentru zilele senine, puține câte-au fost, de cari neamul nostru s'a împărțășit în lungul său trecut. Îți mulțumim și pentru suferințele și jertfele fără număr prin cari tot Tu ni-ai dat tăria ca să răzvim și pe cari noi le iubim, fiindcă în ele vedem cuprinsă viața noastră și prețul răscumpărării noastre. Îți mulțumim că, din toate izbăvindu-ne, ai dat poporului românesc spre moștenire țara făgăduinții, după care atâta au oftat părinții noștri. Din mijlocul praznicului acestei zile – căutând cuvintele pe cum le căuta odinioară înaintașul meu, **mitropolitul Simeon Ștefan** din acest loc, ca să le înțeleagă toți Românii – pentru generația de astăzi am și eu un singur cuvânt. O vorbă înțeleaptă spune că o împărăție se poate păstra numai prin aceleași virtuți prin cari ea a fost întemeiată. La temelia împărăției noastre românești stau: răbdarea, iubirea și jertfa. Ele sunt poruncile trecutului nostru și tot ele trebuie să fie **tablele legii pentru prezentul și viitorul nostru**. La aceste virtuți chem, din mijlocul tuturor preocupărilor trecătoare, pe fiii neamului și ai țării noastre, ca, pregătiți sufletește, să ne apropiem într'un cuget și într'o simțire de măreața sărbătoare a încoronării glorioșilor noștri Suverani. Și acum, Doamne, să fie ochii Tăi deschiși și urechile Tale să auză rugăciunea locului acestuia... Trimite-ne din casa aceasta care Ți-am zidit-o Duhul Tău cel sfânt, ca să ne învețe a umbla întru poruncile Tale și a face judecățile Tale... întărește cu noi cuvântul Tău și nu părăsi pe poporul Tău... Ocrotește cu brațul Tău pe iubitul nostru Rege Ferdinand I și pe slăvita noastră Regină Maria, ca întru îndelungime de zile să ne conducă spre virtuțile cari înalță neamurile pe pământ... Pune voia Ta în inimile noastre, ca, în ziua «când vei face judecata între popoare, să-Ți putem răspunde Ție, Dumnezeul milostivirii noastre: «O Doamne, în lume cât am stat, Pe Tine Te-am reprezentat» Amin.»²⁸.

Concluzii. În același orizont, un mărturisitor trecut prin temnițele comuniste afirma în anii 90 că istoria neamului nostru nu este o istoriografie ci este o relație vie cu Dumnezeu din ceruri (Părintele Ioan Iovan de la Recea de

---

²⁸ *Ibidem.*

Mureș), adică istoria unui Legământ. Fragmente din această predică festivă au pătruns până în rugăciunea care se rostește cu ocazia slujbei de *Te Deum* din Ziua Națională și exprimă viziunea unei teologii a istoriei după modelul vechiului Israel călăuzit de Dumnezeu spre Țara Făgăduinței și întemeiat pe baza unui Legământ sau succesiuni de legăminte între Dumnezeu cel Viu și poporul Său. Teologia exprimată în această pareneză festivă este similară cu cea exprimată de părintele Gheorghe Ciuhandu²⁹ în Rugăciunea specială de îngenunchere, rostită după cea a amvonului, alcătuită pentru slujba de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, la finalul Liturghiei:

„Doamne Dumnezeu nostru! (Daniel 9, 15). Păcătuit-am Ție și noi și părinții noștri (Daniel 9); rătăcit-am de la calea adevărului și lumina dreptății nu ne-a strălucit nouă, și soarele nu ne-a răsărit nouă (Înțelepciunea lui Solomon 5, 6) și, iată, robi suntem în pământul ce ai dat părinților noștri, spre a mânca rodul lui și bunătățile lui (Neemia 9, 36). Drept ești, Doamne, și drepte sunt judecățile Tale (Ps. 118, 137). Drept ești, Doamne, și toate lucrurile Tale sunt milă și adevăr și judecată și drept judeci în veac (Tobit 3, 2). Cutremurat-ai pământul, Doamne! (Ps. 59, 2). Cine este asemenea Ție mărit între sfinți, minunat întru mărire, făcător de minuni? (Ieșirea 15, 11).

Iată, noi venim la Tine, că Tu ești Dumnezeu nostru (Ieremia 3, 22), căci Tu ai zis: O, poporul Meu! Rana ta este dureroasă (Miheia 6, 3; Ieremia 30, 12); pedeapsa fărădelegii tale împlinitu-s-a (Plângerile lui Ieremia 4, 22), scoală-te (Isaia 60, 1), Eu sunt Domnul Dumnezeu vostru (Iezechiel 20, 19); Eu sunt cu tine; de voi și nimici toate popoarele între care te-am împrăștiat, pe tine nu te voi nimici (Ieremia 30, 11). Sfărâma-voi jugul de pe tine și voi rupe cătușele tale (Naum 1, 13); lărgi-voi hotarele tale (Ieșirea 34, 24). Aduna-vă-voi dintre popoare și vă voi strânge din țările în care sunteți împrăștiați (Iezechiel 11, 16); voi întoarce judecătorii tăi, ca mai înainte, și sfetnicii tăi, ca la început (Isaia 1, 26).

Și acum, Doamne Dumnezeu nostru (Daniel 9, 15), Cel mare, Cel puternic, Cel înfricoșat, Cel ce păzești legământul și îndurarea (Neemia 9, 32); Dumnezeu cel mare în sfaturi, puternic în lucruri, ai Cărui ochi pururea sunt deschiși asupra faptelor fiilor oamenilor (Ieremia 32, 19); Cel ce înalți pe cei smeriți și ridici la mântuire pe cei ce plâng, Care zădărnicești sfaturile celor vicleni, pentru ca mâinile lor să nu îplinească cugetele lor (Iov 5, 11-12), să nu se

---

²⁹ Vesa 2011.

pară mică înaintea Ta toată strâmtoarea ce a venit asupra noastră, a părinților noștri și asupra întreg poporului Tău (Neemia 9, 32).

Doamne, Tu stăpânești peste viață și peste moarte și pogori la porțile iadului și iarăși ridici (Înțelepciunea lui Solomon 16, 13); înaintea Ta aducem rugăciunile noastre, nu pentru dreptățile noastre, ci pentru multele Tale îndurări (Daniel 9, 18). Scoală-Te întru ajutorul nostru și mântuiește-ne pentru mila Ta (Ps. 34, 2). Dă-ne ajutor ca să scăpăm din strâmtorare (Ps. 107, 13), Dumnezeule, Mântuitorul nostru, ajută-ne nouă pentru mărirea Numelui Tău (Ps. 78, 9), ca să se sălășluiască mărirea în pământul nostru (Ps. 84, 10), acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!³⁰

Mitropolitul Nicolae Bălan inaugura astfel Catedrala Încoronării, loc regal al memoriei românești, iar mai târziu, după instalarea regimului comunist, odată cu evenimentele tragice petrecute în domeniul religios, tot el o va numi, la 21 octombrie 1948, Catedrală a Reîntregirii, iar, mai târziu, la 21 octombrie 1955, la câteva luni după moartea acestuia, loc al proclamării solemne a canonizării unor sfinți mărturisitori: Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara și Oprea Miclăuș. În anul 1975, Biserica Încoronării devenea Catedrala Episcopiei de Alba Iulia, ridicată în ziua de 21 octombrie 1998 la rangul de Arhiepiscopie. În mod paradoxal, momentul festiv al Centenarului Încoronării ne-a făcut să regăsim Catedrala albaiuliană mai degrabă sub acest semn auroral și martiric al Încoronării de care ne privase regimul comunist, care ascunsese atât portretele votive ale regilor, cât și simbolurile regale ale Catedralei. Acestea au fost redescoperite și redatate privirii obștești, iar, de câțiva ani, regii de atunci, prin busturile lor, ne invită să trecem pragul măreței catedrale, rezonator al istoriei și spiritualității românești. Predica mitropolitului Nicolae Bălan, situată între istorism și teologia istoriei, ne aduce și pe noi ca martori la sfințirea catedralei din inima țării.

---

³⁰ Lițiu 2018, p. 43-50; Sinodul eparhial, întrunit la Arad în ziua de 10 noiembrie 1918, a emis *Circulara cu nr. 147/1918 prez.* „către iubitul cler al mitropoliei ortodoxe române din Ungaria și Transilvania”. În cadrul acesteia se rândăiește formula de pomenire la serviciile divine a noii autorități de stat: „înalta stăpânire națională și Marele Sfat al Națiunii Române”. Circulara se încheie cu *Rugăciunea de îngenunchere*, rânduită a se citi în toate bisericile, după *Rugăciunea amvonului*. Aceasta este rugăciunea pe care episcopul Miron al Caransebeșului a rostit-o în fața altarului Catedralei din Alba Iulia, în memorabila zi de 1 Decembrie 1918. Autorul ei este pr. dr. Gheorghe Ciuhandu, referentul de la Episcopia Aradului, care, înainte cu 14 ani, publicase *Rugăciunea românului*.

List of illustrations

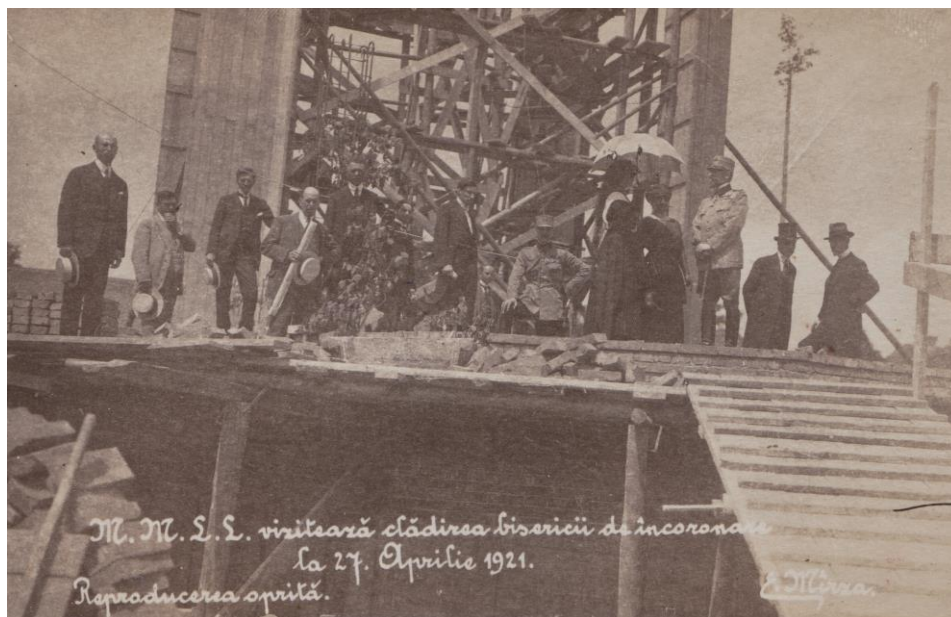
Fig. 1 – Visit of the Romanian sovereigns to the site of the Coronation Church (27 April 1921)

Fig. 2 – Coronation Church, construction phases (3 June 1921)

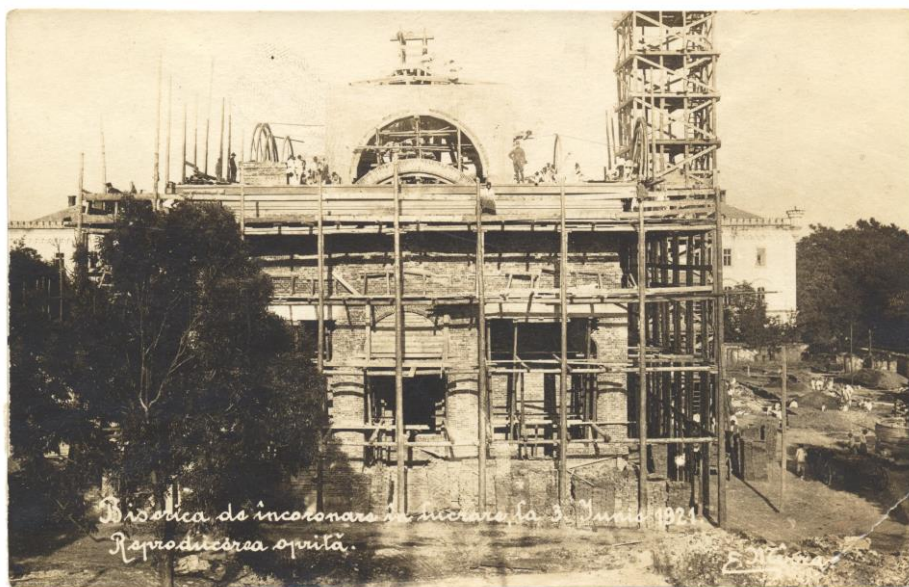
Fig. 3 – Coronation Church, construction phases (27 June 1921)

Fig. 4 – Coronation Church, construction phases (7 September 1921)

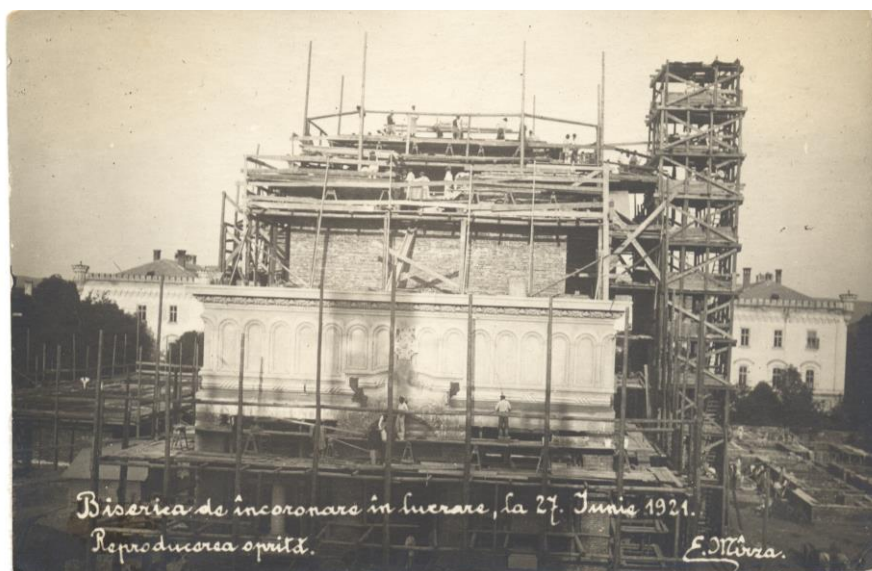
Fig. 5-6 – The clerical retinue at the consecration of the Cathedral, 8 October 1922. Photos from *Le Monde Illustrè*, issue of 21 October 1922, p. 340

Fig. 1 - Vizita suveranilor României pe șantierul Bisericii de Încoronare (27 aprilie 1921)
(colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. CF. 692)

Fig. 2 – Biserica de Încoronare, faze de construcție (3 iunie 1921)
(colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. CF. 695)

Fig. 3 – Biserica de Încoronare, faze de construcție (27 iunie 1921)
(colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. CF. 696)

Fig. 4 – Biserica de Încoronare, faze de construcție (7 septembrie 1921)
(colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. CF. 699)

Fig. 5-6 – Alaiul clericilor la momentul sfințirii Catedralei, 8 octombrie 1922. Fotografii din *Le Monde Illustrè*, numărul din 21 octombrie 1922, p. 340 (Biblioteca Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. nr. 4083)

Abrevieri bibliografice

- Bălan 1922 – „Cuvântarea Î. P. Sf. Sale Mitropolitului Nicolae, rostită la sfințirea Bisericii Încoronării din Alba-Iulia, în ziua de 25 Septemvrie (8 Octomvrie) a. c.”, în *Revista Teologică*, nr. 12, an XII, decembrie 1922, p. 301-306
- Botoi 2022 – Oliviu Botoi (ed.), *Catedrala Ortodoxă și Reședința Arhiepiscopală din Alba Iulia*, Alba Iulia, 2022
- Cherescu 2001 – Pavel Cherescu, *Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului (1920-1955) – teolog, ierarh și patriot*, Oradea, 2001
- Comșa 1921 – Diac. Dr. Gheorghe Comșa, *Istoria Predicei la Români*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1921
- Erdei 2001 – Miron Erdei, *Propovăduirea în Biserica Ortodoxă Română din Transilvania, în prima jumătate a sec. XX*, Oradea, 2001
- Lițiu 2018 – Pr. Gheorghe Lițiu, „Rugăciunea de la Alba Iulia”, în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. I, București, 2018
- Mircea 2017 – Ionela Simona Mircea, *Catedrala Încoronării. Istorie și har*, Alba Iulia, 2017
- Necula 2017 – Pr. Constantin Necula, „Amvonul Catedralei, înălțimea Logosului rostit. Începuturile propovăduirii și reflectarea lor în cultura Revistei Teologice din Sibiu (1907-1925)”, în *Transilvania*, nr. 1, 2017, p. 1-18
- Rugăciuni 2017 – *Rugăciuni uitate ale dumnezeieștii Liturghii – Rugăciunile amvonului, după cele mai vechi manuscrise liturgice de limbă greacă, sec. VIII-XII*, trad. rom. Gabriel Mândrilă, Laura Mândrilă, București, 2017
- Rustoiu 2022 – Ioana Rustoiu, „În umbra zidurilor orașului Încoronării: protopopi și preoți din județul Alba despre regii României Mari și momentul 15 octombrie 1922”, în *Apulum. Series Historia & Patrimonium*, LIX, 2022, p. 95-114
- Trîncă 2016 – Sorin Lucian Trîncă, *Relațiile dintre statul român și Biserica Ortodoxă din Transilvania (1918-1928)*, teză de doctorat în istorie sub îndrumarea prof. Petrencu Anatol, Chișinău, 2016
- Ursu 2022 – Dragoș Ursu, „Poziția bisericilor față de Încoronare, între diplomație religioasă și tensiuni confesionale”, în *Apulum. Series Historia & Patrimonium*, LIX, 2022, p. 79-94
- Vesa 2011 – Pr. dr. Pavel Vesa, *Protopop dr. Gheorghe Ciuhandu (1875-1947) (După documente, manuscrise, corespondență)*, Arad, 2011

